

Сумська обласна державна адміністрація
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

НАКАЗ

03.11.2022

м. Суми

№ 385-ОД

**Про психологічну підтримку
учасників освітнього процесу**

В умовах російської воєнної агресії серед дітей та дорослих набувають поширення такі прояви порушення психічного здоров'я, як гострі емоційні розлади, реактивні стани, горе, переживання втрати близьких, дезорієнтація та панічні напади. З огляду на це, одним із важливих пріоритетів у діяльності закладів освіти в умовах воєнного стану є забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, збереження та зміцнення їх ментального здоров'я.

З метою забезпечення своєчасної психологічної підтримки учасників освітнього процесу, зменшення проявів травматизації серед здобувачів освіти

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити та запровадити в закладах освіти області проєкт «Завжди поруч» (додається).

2. Керівникам органів управління освітою, закладів фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, інституційного догляду та виховання дітей вжити організаційних заходів щодо реалізації в закладах освіти проєкту «Завжди поруч».

3. Керівникам органів управління освітою, директорам центрів професійного розвитку педагогічних працівників забезпечити реалізацію проєкту в закладах освіти, де відсутні посади практичних психологів.

4. Комунальному закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Нікітін Ю.О.):

1) Провести до 15.11.2022 інформаційну кампанію щодо реалізації проєкту.

2) Розробити до 10.11.2022 методичні рекомендації щодо технології реалізації проєкту.

3) Забезпечити щомісячне проведення супервізій для практичних психологів закладів освіти області щодо реалізації проєкту.

4) Провести вивчення та узагальнення до 01.04.2023 кращого досвіду діяльності працівників психологічної служби щодо реалізації проєкту.

5. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Директор

Вікторія ГРОБОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Департаменту
освіти і науки
03.11.2022 № 385-ОД

Проект «Завжди поруч»

Актуальність

Війна є значним стресом для усіх, проте найбільш уразливою категорією є діти. За результатами дослідження «Як війна змінила життя українських дітей», проведеного Gradus Research серед містян 18-64 років, які мають дітей до 18 років, 75% батьків зазначили, що їхні діти демонструють ті чи інші симптоми травматизації психіки. Виживання дитини за цих умов, стабілізація її психоемоційного стану значною мірою залежить від дорослих. І чим меншою є дитина, то більшої допомоги від дорослих вона потребує в «опрацюванні» стресових ситуацій. Саме тому важливо, щоб педагоги були обізнані щодо того, якою має бути підтримка дитини у стресовій ситуації.

Педагоги можуть надати значну допомогу дитині та її батькам у процесі психологічного відновлення. Але це можливо у випадку, коли самі педагоги володіють знаннями щодо того, що таке стрес, травма, якими можуть бути реакції дітей на травмуючі події, як надати першу психологічну допомогу дитині чи дорослому, що зазнали впливу сильних стресорів.

Усе це актуалізує питання підтримки педагогів, підвищення рівня їх обізнаності щодо надання психологічної допомоги здобувачам освіти в умовах воєнного стану. Цим і обумовлена розробка та започаткування в закладах освіти Сумської області проекту «Завжди поруч».

Мета проекту – надати психологічну підтримку педагогам як умови збереження психічного здоров'я здобувачів освіти.

Завдання

підвищення рівня обізнаності педагогів щодо психологічної травми, посттравматичних стресових розладів;

формування у педагогів практичних навичок щодо надання здобувачам освіти допомоги в умовах війни;

сприяння відновленню емоційної стабільності в стресовій ситуації, розвитку психологічної стійкості в дітей та дорослих.

Цільова група

Педагогічні працівники закладів освіти усіх типів.

Технологія реалізації

Підготовчий етап

Мета – вивчення актуальних запитів педагогів, планування зустрічей.

Форми роботи: анкетування.

Основний етап

Мета – підвищити рівень інформованості, сформувати практичні навички щодо надання допомоги здобувачам освіти в умовах війни.

Форма роботи: «ранкова зустріч» із педагогами в офлайн чи онлайн форматі, що проводиться щопонеділка до початку навчальних занять. Загальна тривалість зустрічі – до 20 хв.

Структура зустрічі:

I частина «Потурбуйся про себе» (до 5 хвилин).

Мета – стабілізація психоемоційного стану педагогів.

Методи роботи – вправи, афірмації, терапевтичні казки тощо.

II частина – тематична бесіда (10-15 хвилин).

Мета – підвищення рівня поінформованості, відпрацювання навичок володіння техніками стабілізації, активізації ресурсів, розвитку психологічної стійкості.

Методи роботи – інформування, вправи, ігри.

За умови форс-мажорних обставин (відсутність інтернету, відключення світла, повітряна тривога, бомбардування/артобстріл тощо) практичний психолог готує пам'ятки, які надсилає педагогам через чат-групи.

Наприкінці тижня для педагогів проводиться засідання інтервізійної групи.

Очікуваний результат:

оволодіння дітьми та педагогами техніками та прийомами стабілізації психоемоційного стану та застосування їх на практиці;

зменшення випадків порушення спілкування у дитячому середовищі внаслідок травматизації;

усвідомлення дітьми та педагогами власних ресурсів та їх використання для психоемоційної стабілізації в ситуації стресу;

збереження психічного здоров'я дітей та дорослих.

Можливі ризики

1. Недостатня мотиваційна готовність педагогів до саморозвитку та вдосконалення.

2. Складність соціально-психологічної ситуації, в якій наразі перебувають вчителі: високий рівень навантаження, пов'язаний із відповідальністю за результати роботи, значною кількістю конфліктних ситуацій, зумовлених особливостями комунікації; висока напруга розумової діяльності, інформаційне навантаження, специфіка режиму праці, дистанційне або змішане навчання; багатофункціональність педагогічної діяльності, що зумовлена необхідністю одночасного виконання принципово різних функцій за відсутності оптимальних для роботи зовнішніх умов; воєнний стан у країні.

3. Несформована культура взаємодії з психологом.

Педагоги по-різному сприймають психологічну службу: із прагненням до

співробітництва, цікавістю, байдужністю, недовірою й скептицизмом і навіть відкритою ворожістю.

4. Неготовність практичного психолога до роботи з означеного напрямку.

5. Відсутність в окремих центрах професійного розвитку педагогічних працівників посади психолога або угод про співпрацю з іншими центрами, що унеможливує ефективний консультативний супровід діяльності спеціалістів психологічної служби.

6. Матеріально-технічне забезпечення спеціалістів психологічної служби (відсутність комп'ютера, підключення до мережі інтернет).

Критерії ефективності:

підвищення рівня психологічної компетентності педагогів щодо шляхів регуляції психоемоційного стану;

збільшення кількості дітей, охоплених первинною психологічною допомогою;

зниження рівня тривожності у дітей;

зменшення проявів вторинної травматизації серед педагогів;

підвищення почуття впевненості у власних силах;

покращення фізичного та психоемоційного стану учасників освітнього процесу.

Ресурси

I. Інформаційні та методичні.

Ефективність роботи психологічної служби з означеного питання забезпечать:

Лист МОН України 04.04.2022 № 1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» URL:

http://nmcps.sumy.sch.in.ua/gallery_and_documents/normativno-pravova_baza/listi_ministerstva_osviti_i_nauki_ukraini/

Посібник «Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах» URL:

http://nmcps.sumy.sch.in.ua/gallery_and_documents/metodichna_skarbnichka/

Безпечний простір. Програма формування стійкості до стресу (навчально-методичний посібник, видання третє, доповнене і виправлене) 2021. URL:

http://nmcps.sumy.sch.in.ua/gallery_and_documents/metodichna_skarbnichka/

Методичні рекомендації «Агресія. Анексія. Конфлікт». URL:

http://nmcps.sumy.sch.in.ua/gallery_and_documents/metodichna_skarbnichka/

Психологічна підтримка в умовах війни URL:

http://nmcps.sumy.sch.in.ua/gallery_and_documents/metodichna_skarbnichka/psihologichna_pidtrimka_v_umovah_vijni/.

Практикум «Картки сили для дітей; завантажуйте й через гру допомагайте дітям ставати міцнішими» С. Ройз. URL:

https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Cards_annotation_web.

https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Cards_web_compressed-2.

Практикум для дітей і підлітків «Твоя сила» С. Ройз. URL:

https://www.unicef.org/ukraine/media/19841/file/Tvoya_syla.

Прийоми психологічної самодопомоги. Навчальний тренінг. Л.О. Подкоритова . // Практична психологія та соціальна робота № 12, 2014.

Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с. <https://cutt.ly/RNtvZ8U> (Психологічна служба. Стор. 13-17).

II. Кадрові ресурси:

1. Педагогічні працівники закладу, батьки здобувачів освіти, батьківські комітети класів/груп/закладу, батьківські громадські об'єднання. Ці категорії учасників освітнього процесу з однієї сторони є цільовою групою, а з іншої – партнерами, від командної взаємодії з якими залежить ефективність роботи практичного психолога, соціального педагога в закладі.

2. Державні установи та громадські організації, що опікуються питаннями освіти, збереження психічного здоров'я дітей та дорослих.

3. Фахівці навчально-методичного центру психологічної служби комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, психологи центрів професійного розвитку педагогічних працівників, спеціаліст органу управління освітою, який опікується питанням організації роботи психологічної служби в територіальній громаді, голова методичного об'єднання спеціалістів служби у територіальній громаді тощо.

Фахова підтримка з означеного питання є досить важливою, оскільки яким би кваліфікованим не був спеціаліст, йому ніколи не завадить допомога та професійна підтримка.

**Заступник директора Департаменту –
начальник управління дошкільної,
загальної середньої, інклюзивної,
позашкільної освіти, виховної роботи,
цифрової трансформації та впровадження
інформаційних технологій**

Світлана БИРЧЕНКО